

การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

INTEGRATION OF SIKKHA AND IDDHIPADA IN LEARNING MANAGEMENT FOR
DEVELOPMENT OF STUDENTS OF DESIRABLE CHARACTERISTICS FACULTY
OF EDUCATION MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

ผศ.ดร. บุญเลิศ จีรภัทร์^๑

บทคัดย่อ

การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็น การวิจัยที่ศึกษาเพื่อสร้างการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะเวลาวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ ถึงกันยายน ๒๕๕๘ พบว่า ดำเนินการกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ โดยกลุ่มสาขา สังคมศึกษาวิชาการ วัดและประเมินผลมีการปรับปรุงน้อยที่สุด ทำให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ความตั้งใจเรียนและความรับผิดชอบมากขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทั้งการเรียนในสาระวิชาดีขึ้นทุกกลุ่ม โดยกลุ่ม สาขาสังคมศึกษาวิชาการศึกษาศาสตร์ ดีขึ้นสูงกว่าทุกกลุ่มจากระดับน้อยเป็นระดับดีมาก รองลงมา กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ดีขึ้นสูงจากระดับน้อยเป็นระดับดี และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผลดีขึ้นน้อยที่สุดจากระดับพอใช้เป็นระดับดีอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, หลักไตรสิกขา, อิทธิบาท ๔, การพัฒนาผู้เรียน, นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

---

^๑อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The research entitled “Integration of sikkha and Iddhipada in Learning Management For Development of desirable Characteristics Facultr of Education Mahachulalongkronrajavidlaya University” was the research to study the principal of Sikkha 3 by integrating Iddhipāda 4 in the form of manual as the objectives of learning management to develop desirable characteristics, to learning management to develop desirable characteristics of student in the faculty Education Mahachulalongkronrajavidlaya University, Lamsai Sub-district, wangnoi Distinct, Aytaya Province. During of research October 2557 – September 2558 Findings: procedure in learning management as the principle of Sikkha 3 and Iddhipāda 4 less than was the social studies in Evaluation and measurement and teaching groups teaching of Social Studies teaching group which there most improvement making disciplinary learners, pay attention and more responsibility. There were about the achiever in learning better than another groups, by social study teaching groups in population study subject was higher level than another groups from less to the best, less than social study teaching groups in the Evaluation and measurement subject, it was the higher level Thai Language teaching groups in Evaluation and measurement subject.

Keywords: learning management, the principle of Sikkha 3, Iddhipāda 4, Developing learners, The Students of Faculty of Education, Mahachulalongkronrajavidlaya University

๑. บทนำ

การพัฒนาประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเน้นด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าทางสังคม ทำให้เกิดการมุ่งเน้นด้านการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ และทำให้เกิดค่านิยมแก่บุคคลในสังคมทางด้านวัตถุอย่างมากมายจนกลายเป็นวัตถุนิยมที่มุ่งเน้นการแสวงหาวัตถุ และความสุจริตจากวัตถุจนเกิดการแข่งขันทางวัตถุ เพื่อแสดงควมมีฐานะที่สูงกว่าในสังคม และสังคมยอมรับผู้มีวัตถุมากกว่า ฐานะทางเงินทองมากกว่า กระแสการใช้จ่ายในการบริโภคของคนในสังคมมุ่งเน้นการใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุที่มามีฐานะของตนจนเกิดกระแสบริโภคนิยม ทำให้มีค่าใช้จ่ายเกินตัวเกิดขึ้น และขยายไปในสังคมวงกว้าง ทั้งในเมือง และชนบท จนประชาชนทุกกลุ่มเป็นหนี้สินกันมากมาย และมากขึ้นจนกลายเป็นเรื่องสำคัญในสังคมอีกเรื่องหนึ่ง การที่คนในสังคมเมืองมีความเร่งรีบในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ทำให้การใช้ชีวิตของคนเมืองมีการเข้าวัดน้อยลง และคนไทยห่างไกลศาสนามากขึ้น เกิดปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น รวมถึงปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน^๒

^๒ บุญเลิศ จีรภัทร์, รายงานการวิจัย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาขั้นตรี - โท - เอก ในสถานศึกษา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ^๓ และแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๐ ยังคงอัญเชิญแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

นิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผลการเรียนรู้ การเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ความรับผิดชอบในการทำงานตามกำหนดพว่านิสิตชั้นปีที่ ๓ นิสิตชั้นปีที่ ๔ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ มีผลการเรียนต่ำ คือ C และ C⁺ จำนวน ๓ รูป จาก ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓ ในวิชาการวิจัยทางสังคมศึกษาสำหรับครู ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ ส่วนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๔๙, (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

ของนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีคะแนนสูงกว่า C เนื่องจากมีการนำเสนอรายงานตามกำหนดความรับผิดชอบของนิสิตชั้นปีที่ ๓ สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ ๔ จึงทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาและบทเรียนมากกว่า มีการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ ทำให้ทำคะแนนได้ดีกว่า ผลสอบจึงแตกต่างกัน^๕

การนำหลักธรรมมาบูรณาการเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเพียร มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน มีความพยายามแก้ไขปัญหำงานสำเร็จลุล่วงไป จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมที่ทำให้ผู้เรียนพอใจที่จะทำงาน ทำกิจกรรมด้วยตนเอง และร่วมกันทำกิจกรรม หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจกรรมนั้น ๆ เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งมี ๔ ข้อคือ ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่ว่าสักทำให้พอเสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ จิตตะ เอาจิตฝึกลง คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ วิมังสา ใช้ปัญญา

สอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจหาข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น^๕

การบูรณาการหลักธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบวินัยในการแต่งกาย เครื่องนุ่งห่ม การใช้อาจาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ในห้องเรียน สถานศึกษา และนอกสถานศึกษา พฤติกรรมกิริยาที่แสดงออกต่อบุคคลและสังคมในการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน สถานศึกษา และนอกสถานที่ และการทำงาน กิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ของมหาวิทยาลัยและข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เรียนและอาจารย์ โดยผู้เรียนประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย อันเป็นศีล ด้วยการมีจิตใจแน่วแน่อยู่กับการเรียนและการทำงานอันเป็นสมาธิ พัฒนาดนในการเรียนรู้ให้ความรู้ความสามารถเกิดในตนเองเป็นปัญญา รวมเป็นไตรสิกขา หรือสิกขา ๓ คือ สीलสิกขาหรือศีล จิตสิกขาหรือสมาธิ และปัญญาสิกขาหรือปัญญา^๖ เป็นข้อที่ต้องศึกษา ปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ประกอบด้วย อริสั

^๕ บุญเลิศ จีระภัทร์, ผศ.ดร., รายงานผลการเรียนวิชาการวิจัยทางสังคมศึกษาสำหรับครู, รายงานผลการเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๑-๓.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต.โต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพฯ มหานคร : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่น), หน้า ๔๘๔.

ลสิกขา เป็นสิกขาคือศีลอันยิ่ง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง อธิจิตตสิกขา เป็นสิกขาคือจิตอันยิ่ง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง และ อธิปัญญาสิกขา เป็นสิกขาคือปัญญาอันยิ่ง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

ดังนั้น การวิจัยการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความรับผิดชอบ และวินัยของผู้เรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ตามรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนปกติตามหลักสูตรโดยบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสนใจเรียน ขยันเรียน ตั้งใจเรียน และหมั่นหาเหตุผล รู้จักคิด รู้จักทดลอง วางแผนและวัดผลเพื่อให้เกิดวิธีแก้ไขปรับปรุงด้วยตัวผู้เรียนเอง ด้วยการช่วยกันคิดของกลุ่มผู้เรียน และด้วยการสอบถามผู้สอนและผู้รู้ รวมทั้งการให้คำปรึกษาของอาจารย์ในการวิจัยเชิงทดลองในกลุ่มทดลอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี คนมีปัญหา และคนมีความสุข ที่มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในการทำงาน ทำกิจกรรมและการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อสร้าง/พัฒนาการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๒ เพื่อทดลองการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๓ เพื่อนำเสนอผลการทดลองการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. สมมติฐานการวิจัย

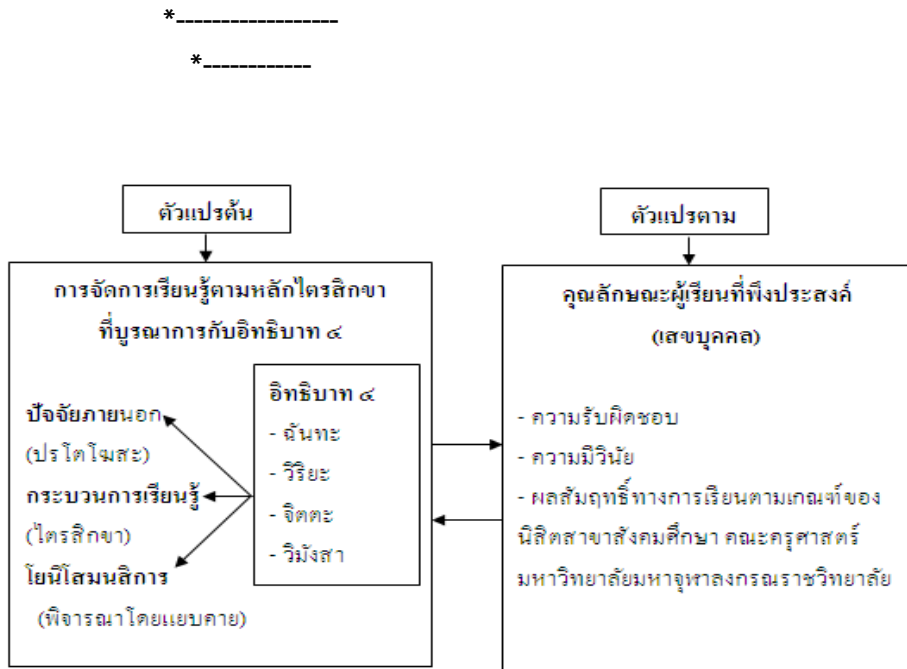
นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตสาขาสังคมศึกษา และการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ตัวแปรต้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ และตัวแปรตาม ผู้เรียนที่พึงประสงค์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*-----

*-----

๕. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงทดลองด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาที่บูรณาการกับอิทธิบาท ๔ เพื่อจัดทำระบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอิทธิบาท ๔ เชิงบูรณาการใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความสุขในการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ และจัดเก็บข้อมูลจากผู้เรียน ทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจัดเก็บข้อมูลระบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและ

อิทธิบาท ๔ อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการวิจัย จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการทดลองพัฒนาผู้เรียนในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการกับอิทธิบาท

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ ๓ และ ๔ เป็นกลุ่มทดลอง พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต ด้วยการบูรณาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ให้นิสิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นคนดี มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สุขภาพทั้งกายวาจา คนมีความสุขในการทำงาน การเรียนรู้และการดำเนินชีวิต และคนเก่งมีความรู้ความสามารถ ทักษะในกาเรียนรู้ ทักษะการทำงาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ดีขึ้น ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย เริ่มการวิจัย ด้วยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสาร เพื่อสร้างการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดทำแผนและพัฒนาเครื่องมือการจัดการเรียนรู้ ประเมินผู้เรียน ประสานงาน การดำเนินการทดลอง การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล การดำเนินการวิจัย เพื่อทดลองการวิจัยการบูรณาการหลักไตรสิกขา และอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จัดเก็บข้อมูล การจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

ผลการวิจัย จากการดำเนินการวิจัย ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เรียงเรียงเป็น

รายงานการวิจัย เป็นผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ เครื่องมือพัฒนานิสิตกับเครื่องมือประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต เครื่องมือพัฒนานิสิตเป็นการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่นำอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา บูรณาการกับระบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีศีล สมถิ ปัญญา ผลอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต และโยนิโสมนสิการในการคิดพิจารณาในใจโดยแยบคายในการดำเนินการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้ของอาจารย์ผู้สอนและนิสิต และเครื่องมือประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตเป็นแบบประเมินที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย

การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือพัฒนานิสิต การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ ใช้ข้อมูล เอกสาร ของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญเลิศ จิรภัทร์ รองศาสตราจารย์ ทิศนา ขัมมณี เอกสารคำสอน เอกสารประกอบคำสอน รายวิชา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พร้อมประชุม ผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความ สอดคล้อง ความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และ ขัดเกลาข้อความของเครื่องมือ การบูรณาการ หลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนิสิต และแบบประเมินคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของนิสิตสาขาสังคมศึกษาชั้นปีที่ ๔ คณะครุศาสตร์ และสาขาการสอนภาษาไทย

การทดสอบเครื่องมือ ด้วยการ ทดสอบการบูรณาการตามหลักไตรสิกขาและ อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้และแบบ ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต คณะครุศาสตร์ กับนิสิตกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่ม ทดลอง เพื่อหาความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตาม วัตถุประสงค์ นำข้อมูลการทดสอบมาปรับปรุง เครื่องมือ นำเครื่องมือมาตรวจสอบโดยพระ เถระผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การศึกษา และนำเครื่องมือมาปรับปรุงให้ ครบถ้วนสมบูรณ์

การดำเนินการวิจัยเชิงทดลองและ การจัดเก็บข้อมูล ด้วยเครื่องมือการวิจัยทั้ง การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมิน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุ ศาสตร์ จากภาคสนาม กลุ่มทดลองในการวิจัย ด้วยการประสานของคณะผู้วิจัยกับอาจารย์ ผู้สอนและผู้บริหารทั้งหัวหน้าภาค และคณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ทั้งข้อมูลปริมาณและคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำ ข้อมูลการดำเนินการวิจัย จากการจัดการ เรียนรู้การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิ บาท ๔ ในการทดลอง กลุ่มทดลองนิสิตสาขา

สังคมศึกษาและสาขาการสอนภาษาไทย คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ที่บูรณาการอิทธิบาท ๔ในแต่ละด้าน แต่ละองค์ประกอบ คุณลักษณะของผู้เรียนใน ด้านต่าง ๆ และผลสัมฤทธิ์ของนิสิตคณะครุ ศาสตร์ สาขาสังคมศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียบเรียงข้อมูล และประมวลผลข้อมูล แปล ผลข้อมูล ในรูปของความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติ วิเคราะห์ t-test เพื่อมาวิเคราะห์ค่าของ ระบบจัดการเรียนรู้และกระบวนการจัดการ เรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่บูรณาการกับอิทธิ บาท ๔ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย ด้วยการนำข้อมูลที่ทำ การวิเคราะห์ ประมวลผล เป็นตาราง แผนภูมิ การจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ บูรณาการอิทธิบาท ๔ คุณลักษณะผู้เรียนที่พึง ประสงค์ของนิสิตสาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ ๔ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลข คณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ ทางสถิติ t-test รายงานความเรียงข้อมูลเชิง คุณภาพและปริมาณ ประกอบการรายงาน ผลการวิจัย ๕ บท

นำเสนอผลการวิจัย จัดสัมมนาทาง วิชาการ นำเสนอผลการวิจัย การบูรณาการ หลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แก่นิสิตและ

คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการสัมมนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นิสิตและคณาจารย์ทำให้เกิดการนำไปใช้ในการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อไป

๖. ผลการศึกษา

การวิจัยบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการทดลองกับกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาประชากรศึกษากลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทยในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มีผลการวิจัย ดังนี้

๗. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างการทดลอง ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาประชากรศึกษา กลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทยในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ชั้นปีที่ ๔ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการสร้างการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของนิสิตคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการทดลองและเสนอผลการทดลอง ดังนี้

๘. สร้างการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เรียนรู เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้างการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ ๔ เป็นคู่มือ ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑)คู่มือการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้เรียน เป็นคู่มือเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผู้สอนเป็นผู้ใช้ในการดำเนินการ และผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ตามคู่มือ ร่วมในการจัดปโตโทษะ ในการจัดเตรียมร่วมกันจัดเตรียม สาระการเรียนรู้ รายวิชา สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ รายงานแบบฝึกหัด และการวัดและประเมินผล เหมาะสมแต่ละบุคคลให้เกิดความพอใจ พยายาม ตั้งใจและพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนร่วมจัดทำและจัดทำในการพัฒนาผู้เรียน ด้านศีลอธิศีลสิกขา เป็นวิธีการฝึกประพฤติทางกาย วาจา การทำงาน ทำกิจกรรม ด้านสมาธิอธิจิตตสิกขา เป็นวิธีฝึกตนด้านจิตใจ ด้านปัญญาอธิปัญญาสิกขาเป็นการฝึกตนเองด้านภูมิรู้ ภูมิปัญญา ทำให้เกิดความรู้ แก้ปัญหาตามเหตุผล

การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลโดยแยกคាយ โยนิโสมนสิการ เป็นการกำหนดวิธีการเรียนรู้ การคิดให้เกิดความรู้ ในใจของผู้เรียน และ กำหนดในการเป็นคนดีมีพฤติกรรมที่เหมาะสม คนที่มีความรู้ความสามารถในสาระ การเรียนรู้ และคนมีความสุขในการเรียนรู้ อย่างมุ่งมั่นตั้งใจ ด้วยความพึงพอใจฉันทะ ความพยายามวิริยะ ความตั้งใจจิตตะ การ คิดพิจารณาไตร่ตรองด้วยความรอบครอบ วิมังสา จนสู่ผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามต้องการ

๒) คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้สอน เป็นคู่มือเพื่อให้ผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในการจัดเตรียมปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นปัจจัยนำเข้าที่ดีเหมาะสมกับผู้เรียน สาระ การเรียนรู้ในรายวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณา การอิทธิบาท ๔ แบบฝึกหัดรายงานที่ เหมาะสม และการวัดและประเมินผลที่พัฒนา ผู้เรียนอย่างเหมาะสมเกิดความพอใจฉันทะ ความพยายามวิริยะ ความตั้งใจจิตตะ การ คิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบวิมังสา ที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

กระบวนการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนและให้ผู้เรียนร่วม จัดทำในการพัฒนาผู้เรียน ด้านศีลอธิศีลสิกขา เป็นการฝึกตนเองด้านความประพฤติทางกาย วาจา การทำงาน ทำกิจกรรม ด้านสมาธิอิจิต ตสิกขาเป็นการฝึกตนเองด้านจิตใจ การ ปลูกฝังคุณธรรม ด้านปัญญาอธิปัญญาสิกขา เป็นการฝึกตนเองของผู้เรียนด้านภูมิรู้ ภูมิ ปัญญา แก้ปัญหาตามเหตุผล

การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลโดย แยกคาย โยนิโสมนสิการ เป็นการกำหนด วิธีการเรียนรู้ การคิดให้เกิดความรู้ ในใจของ ผู้เรียน โดยผู้สอนร่วมจัดทำ ร่วมกำหนดกับ ผู้บริหาร ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีพฤติกรรมที่ เหมาะสม มีระเบียบวินัย คนเก่งมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขในการเรียนรู้ และดำเนินชีวิต

๓) คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหาร เป็นคู่มือเพื่อให้ผู้บริหารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการ บริหารจัดการกำกับดูแล และดำเนินการ จัดการเรียนรู้ ในการจัดเตรียมและส่งเสริม สนับสนุนในการจัดเตรียม และร่วมมือ จัดเตรียมปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตร เป็น ปัจจัยนำเข้าที่ดี สาระการเรียนรู้ สื่อที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา บูรณาการอิทธิบาท ๔ แบบฝึกหัดรายงานที่ เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียน และการวัด และประเมินผลที่สามารถวัดความรู้ และ พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมด้วยความพอใจ ฉันทะ ความพยายามวิริยะ ความตั้งใจจิตตะ การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบ วิมังสา ให้ปรโตโฆสะเหมาะสมต่อการพัฒนา ผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนผู้สอน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน และผู้เรียนร่วมจัดทำให้เหมาะสมในการ พัฒนาผู้เรียน ด้านศีลอธิศีลสิกขาเป็นข้อตกลง ในการเรียนรู้ความประพฤติ ปฏิบัติตาม ระเบียบวินัย ด้านสมาธิอิจิตตสิกขาเป็นการ

ฝึกตนเอง ด้านจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม ด้านปัญญาอธิปัญญาสิกขาเป็นการฝึกตนเอง ของผู้เรียนด้านภูมิรู้ ภูมิปัญญา แก้ปัญหาตาม เหตุผล เกิดปัญญา ความรู้ในการเรียนรู้ตาม กำหนดตามต้องการ

การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลโดยแบบคาบ โยนิโสมนสิการ กำหนดวิธีและส่งเสริม สนับสนุน การกำหนดวิธีการเรียนรู้ การคิดให้ เกิดความรู้ ในใจของผู้เรียน เป็นผู้เรียนที่พึง ประสงค์เสขบุคคล ตามเป้าหมายเป็นคนดี มี พฤติกรรมที่เหมาะสม มีระเบียบวินัย คนเก่ง มีความรู้ ความสามารถในสาระการเรียนรู้ และคนมีความสุขในการเรียนรู้ และดำเนิน ชีวิต

คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอธิบาท ๔ เพื่อพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนิสิตคณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย เป็นคู่มือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการ เรียนรู้ของผู้เรียน คู่มือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการ จัดการเรียนรู้ของผู้สอนและคู่มือที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ของ ผู้บริหารตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอธิ บาท ๔ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งการ จัดเตรียมปรโตโฆสะที่บูรณาการอธิบาท ๔ การจัดเตรียมและดำเนินการกระบวนการ จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการ อธิบาท ๔ การกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนที่ พึงประสงค์ เสขบุคคลบูรณาการอธิบาท ๔ ตามความต้องการของทุกภาคส่วน การ พิจารณาอย่างมีเหตุผลโดนแบบคาบโยนิโส มนสิการบูรณาการอธิบาท ๔ โดยผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนจัดทำ ร่วมจัดทำ และ ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดทำเพื่อใช้ในการเรียนรู้

และการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา บูรณาการอธิบาท ๔ ให้สอดคล้องกับผู้เรียน เป็นรายบุคคล และกลุ่มบุคคลอย่าง หลากหลายด้วยความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เป็น ระยะเวลาานมากพอต่อการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนดำเนินการทดลองตั้งแต่การ จัดเตรียม การประสานงานกับนิสิตและขอ อนุญาตทดลองจากผู้บริหาร กำหนดแนวทาง ดำเนินการทดลอง การใช้คู่มือการเรียนรู้ คู่มือ การจัดการเรียนรู้ และคู่มือแนวทางการ จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอธิ บาท

การดำเนินการทดลองต้องปรับปรุง ทั้งปรโตโฆสะ และกระบวนการเรียนรู้บูรณา การอธิบาท ๔ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน กลุ่ม ทดลองสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษา มีการปรับปรุงน้อยที่สุด กลุ่มทดลองสาขาการ สอนภาษาไทยวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษามีการปรับปรุงทุกด้านมากกว่าทุก กลุ่ม การจัดเตรียมการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอธิบาท ๔ ให้สอดคล้อง กับนิสิตในแต่ละกลุ่ม และสามารถพัฒนา ผู้เรียนได้ดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความประพฤติดี ขึ้น มีระเบียบวินัยดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่ อตนเองและผู้อื่นในการเรียน การทำงาน และ การร่วมกิจกรรมดีขึ้น เป็นคนดี และ มี ความสุข มีความพอใจในการเรียนรู้ เป็นคนมี ความสุข ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นเป็นคน เก่ง โดยกลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากร ศึกษาที่ดีที่สุด รองลงมากลุ่มสาขาสังคมศึกษา วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา และ น้อยที่สุดเป็นกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา

๙. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในการทดลอง

การวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ที่ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่ม คือกลุ่มสาขา สังคมศึกษา วิชาประชากรศึกษา จำนวน ๒๓ รูป/คน กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาการวัดและประเมินผลจำนวน ๒๓ รูป/คน และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทยวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน ๒๓ รูป/คน ด้วยการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง รวมทั้งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนทดลองและหลังทดลอง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนการทดลอง กลุ่มสาขาการสอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผล สูงกว่ากลุ่มสาขา สังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษา และกลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษา ณ ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ แต่กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษามีผลกับกลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษาบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการทดลอง กลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาประชากรศึกษา สูงกว่ากลุ่มสาขาสังคมศึกษา วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทยในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา รวมทั้งกลุ่มสาขา สังคมศึกษาในวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษาสูงกว่าสาขาการสอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ณ ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕

ผลสัมฤทธิ์ของนิสิตก่อนการทดลอง กับหลังการทดลอง

กลุ่มการทดลองทั้งสาม กลุ่ม คือกลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาการ ประชากรศึกษา กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา และกลุ่มการสอน ภาษาไทยวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ณ ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕

การพัฒนาผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมี พื้นฐานด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบดี จะมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ดีกว่า ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ ดีกว่า จะมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ได้ดีกว่า และผู้เรียนที่มีความสามารถทั้งระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และพื้นฐานความรู้ดีก็จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ได้ดีกว่า ดังนั้น กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษาจึงมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ได้สูงสุดอยู่ในระดับดีมาก รองมา กลุ่มสาขาสังคมศึกษาในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา อยู่ในระดับดี และกลุ่มสาขาการสอนภาษาไทยในวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษามีพัฒนาน้อยที่สุด

๑๐ อภิปรายผลการวิจัย

การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ด้วยการสร้างการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้สอน การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้เรียน และแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลัก

ไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหาร ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ ของผู้สอนและผู้เรียน ในการทดลองมีความชัดเจน โดยพัฒนาผู้เรียนบางกลุ่ม และบางคน มีการพัฒนาพฤติกรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ดีกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากมีพื้นฐานด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบดีกว่า และมีพื้นฐานความรู้ในสาระการเรียนรู้ดีกว่า จะมีการพัฒนาทั้งพฤติกรรม และผลสัมฤทธิ์ดีกว่า จึงมีการปรับปรุงทั้งโปรโตคอลที่เป็นกัลยาณมิตรบูรณาการอิทธิบาท ๔ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตราหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ และการคิดโดยแยกคายโยนิโสมนสิการบูรณาการอิทธิบาท ๔ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่มแต่ละบุคคลมากขึ้น โดยทุกภาคส่วนร่วมกัน ทั้งผู้สอน ผู้บริหาร และผู้เรียน ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นทั้งระเบียบวินัย ทางกาย วาจา และความตั้งใจเรียนรวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น กลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษาศาสตร์ รองลงมา กลุ่มสาขาสังคมศึกษา วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษาดีขึ้น และน้อยสุด กลุ่มสาขาการสอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ จีร์ภักดิ์^๗ ทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

^๗ บุญเลิศ จีร์ภักดิ์ , การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖, ๒๕๕๗, หลักสูตรสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน, ๒๕๔๘ และการปลูกฝังคุณธรรม

ในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ หลักสูตรสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาตรี-โท-เอกในสถานศึกษา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต ให้เป็น ผู้เรียนที่พึงประสงค์ในทุกด้าน จะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับผู้เรียนทั้งกลุ่มบุคคล และรายบุคคล โดยเฉพาะความพอใจในการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ความพยายาม ความตั้งใจ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามหลักอิทธิบาท ๔ อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และในระยะเวลาที่มากพอต่อการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑๑. ข้อเสนอแนะการวิจัย

การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีข้อเสนอแนะและการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัยเชิงนโยบาย

๑.) ควรจัดทำแบบสังเกตวัดการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

จริยธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาตรี-โท-เอกในสถานศึกษา, ๒๕๕๙.

๒.) ควรบูรณาการหลักธรรมอื่นหลัก
ไตรสิกขาให้เกิดผลต่อผู้เรียนด้านอื่นมากขึ้น

๓.) ควรจัดทำแบบประเมินจิตพิสัย
เพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

๑.) ควรวิจัยการจัดการเรียนรู้ตาม
หลักไตรสิกขาในสาระเรียนรู้อื่น

๒.) ควรวิจัยการจัดการเรียนรู้ตาม
หลักไตรสิกขาในระดับมัธยมศึกษา

๓.) ควรจัดการเรียนรู้ตามหลัก
ไตรสิกขาบูรณาการหลักธรรมที่เหมาะสมใน
การพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่น ได้แก่ พรหม
วิหารธรรม เพื่อพัฒนาด้านจิตอาสา

บรรณานุกรม

บุญเลิศ จีระภัทร์ และคณะ. รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :สถาบันวิจัย
พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

บุญเลิศ จีระภัทร์ และคณะ. รายงานการวิจัย หลักธรรมสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ :
กรมการกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๘.

บุญเลิศ จีระภัทร์, รายงานการวิจัย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียน
สอน ธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวง
วัฒนธรรม, ๒๕๕๙.

บุญเลิศ จีระภัทร์, ผศ. รายงานผลการเรียนวิชาการวิจัยทางสังคมศึกษาสำหรับครู. คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๔.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๕๖. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่น, ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๙. กรุงเทพฯ : สำนักงานนายกรัฐมนตรี,
๒๕๔๔.

